

צ'בזטי מזהר"ן

תנינא

דף כ:

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה יד

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמח)

תורה אור
תורה יג
תהלים קלח (ח) אם אפק
שמים שם אָמַת וְאַצִּיעָה
שאל הנביא:
שמות בשלח יד (ו) וּפָרַעַה
הַקְרִיב וְיִשְׂאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת
עֲנִיָּהֶם וְהָנֹחַ מִצְרַיִם נִסַּע
אֲחֵרָיִם וְיִרְאוּ מֵאֵל וְיִצְעֲקוּ
בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל יְהוָה:
תורה יד
תהלים טו (ג) שָׁאֲפוּ שׁוֹרְרֵי
כָּל הַיּוֹם כִּי רַבִּים לַחַיִּים לִי
מְרוֹם:

תורה טו
ירמיה מט (לה) כֹּה אָמַר
יְהוָה בְּקִצְאוֹת הַנֶּגֶב שָׁבַר אֶת
קִשְׁתוֹ עֵלֶם רֶאשִׁית גְּבוּרָתוֹ:
ירמיה כח (טו) וַיֹּאמֶר יְהוָה
הַנְּבִיא אֶל הַנְּבִיא הַנְּבִיא שְׂמֵעַ
נָא תִנְנֶה לֹא שְׁלֹחַךְ וְיָדֹן
וְאֵת הַבְּטָחָה אֶת הַקֶּסֶם הַזֶּה
עַל שְׂקֶךָ:
תהלים קיש (קח) נִדְבָוֹת פִּי
רָצָה אָנֹכִי וְיָדֹן וַיִּמְשָׁקֶיךָ
לְפָדֶיךָ:
תהלים קיד (ח) הַחֹפְכֵי הַגֹּזֵר
אָגַם מִיֵּם תִּחְלִישׁ לְמַעַיְנִי
מִיֵּם:

תהלים עג (כו) פֶּלֶא שְׂאֵרִי
וְלִבִּי צוּר יְהוָה וְיִחַלְקֵי
אֱלֹהִים לְעוֹלָם:
יחזקאל לו (כו) וַתִּגְתֵּי לִקְסֵם
לֵב חֵזֶק רוּחַ וַתְּדַשֵּׁה אֶת־
בְּקַרְבְּכֶם וְהִסְרִיתִי אֶת לֵב
הָאָבִן מִבְּשׂוּרְכֶם וַתִּגְתֵּי לִקְסֵם
לֵב בְּשׂוֹר:
ישעיהו מו (יב) שְׂמַעוּ אֵלֵי
אֲבִירֵי לֵב הַרְחוּקִים מִצְדָּקָה:
איכה ב (יש) קוֹמֵי רֵיז בְּלִלְךָ
וּבְלִלְתָּהוּ לִרְאֵשׁ אֲשֵׁמֹת
שִׁפְכֵי כַּפַּיִם לִבְךָ נֶחֶם פִּנִּי
אֲדֹנָי שֵׁאֵי אֵלָיו כִּפְרוּךְ עַל
נַפְשׁ עוֹלְלֶיךָ הַעֲטוּפִים בְּרָעֵב
בְּרֹאשׁ כָּל חֲצוֹת:
עמוס ה (כד) וַיְגַל כְּפַיִם
מִשֶּׁשֶׁת וַצְדָּקָה כִּנְחַל אֵיתָן:
קהלת יא (א) שֶׁלֶח לַחֲמֶךָ עַל
פִּנִּי הַיּוֹם כִּי רַבֵּם הַיּוֹמִים
תִּמְצָאנִי:

דברים כי תצא כג (כד)
מוֹצֵא שְׂפָתַיךָ תִּשְׁמַר וְעִשִׂיתָ
כְּאִשֶּׁר נִדְרַתְּ לִיקוּק אֱלֹהֶיךָ
וְנָדָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ: ס
ישעיהו מה (כג) בִּי נִשְׁפָּעֵתִי
יָצָא מִפִּי צְדָקָה דְבַר וְלֹא
יָשׁוּב בִּי לִי מִכְרַע כָּל בְּרַךְ
תִּשְׁבַּע כָּל לִשׁוֹן:
דברים זאת הברכה לג (יו)
בְּכוֹר שׁוֹרֵךְ הַדָּבָר לֹא יִקְרָב
רָאשׁ תִּקְרִינֵי בְּהֵם עֲמִים יִגְזַח
יִתְּנוּ אִפְסֵי אֲרָץ וְהֵם רִבְבוֹת
אֲפִרִים וְהֵם אֲלֵפֵי מִנְשָׁה:
דברים כי תצא יז כי את
הַכֹּהֵן בֶּן הַשִּׁנְאָה יָבִיר לֶחֶם
לֹא פִי שְׂמֵיךְ בְּכָל אֲשֶׁר יִצְאָה
לֹא כִי הוּא רִגְשִׁית אֲנִי לֹא
מִשֶּׁשֶׁת הַכְּרִיבֵם: ס
בראשית א (ט) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
יִקְוֶה הַיּוֹם מִמַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל
מִקוּם אֶת־ וַתִּגְאֵה הַבְּשִׁישׁ
וַיְהִי כֵן:

בראשית א (כ) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
יִשְׂרָאוֹל הַיּוֹם שְׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה
וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ עַל
פִּנִּי רִקְוֶה הַשָּׁמַיִם:
במדבר נשא ה (יז) וְלִקַּח
הַכֹּהֵן מִיָּם קִדְשִׁים בְּכָלֵי חֵזֶק
וְיָמֵן הַקֶּפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקִרְקַע
הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְיָמֵן אֶל
הַקְרִיבֵם:

ירמיהו יח (כג) וְאָמַת יִקְוֶה
וְדַעַת אֶת כָּל צְעָתֶם עַל־
לְקוֹת אֶל הַכֹּפֶר עַל עוֹנֵם
וְתִשְׁאָתֶם מִלִּפְנֵי אֵל תִּמְהוּ
וְהוּי וְיִהְיוּ מִכְשָׁלִים לְפָנֶיךָ
בְּעַת אֲפָק עֲשֶׂה בְהֵם: ס

מה הטעם שור ונבו ארוך
מה הטעם שתרנגול כשעוצם עיניו עולה העפעף
התחתון לכסות העין ולא כמו אצל האדם שיוודע
העליון למטה.
בתורה י' תנינא
מתורגם - השמיים
עין לעיל תורה טד
בתורה ז' תנינא
בסוף תורה ז' תנינא
ועיין לק"ה ע"ת הלכה ו' אות ה' ביאור מוהר"ת
על שאר הקישוטים שם

כ: ליקוטי

ושאל אותו כמה שאלות והם פליאות נשגבות מאוד. כגון מ"ט
תורה אריכא גנובתיה וכו' [א] מ"ט תרנגולא מידלא עינא וכו'
[ב] וכל השאלות הנאמרות שם כולם הם פליאות גדולות מאד.

ושם מרומו ונסתר כל הנ"ל. ומ"ש לעיל [ג], בענין שמחה
ובדיחה דעתיה שייך ג"כ לזה. ומרומו ג"כ באגדה הנ"ל שנאמר
שם בעת שהיה בדיחה דעתיה: גם מ"ש במאמר הזה על
פסוק ואיה השה לעולה, מרומו באגדה הנ"ל. שנאמר שם, אי

בעי מיניה כל הללי דעלמא, זה סוד בחי' הלל הפנוי שהוא
כביכול פנוי מאלקותו ית' ובאמת בוודאי אי"א שלא יהיה שם
ג"כ 'השמי' [ד], כי אי"כ מהיכן יקבל היות. אך זהו בחי' הנ"ל
שמקבל היות מבחי' מאמר סתום בחי' בראשית וכו'. גם מ"ש
לקמן [ה] בענין יראה ירא שבת שייך ג"כ לכאן. כי כל יראה יש
לה מאמר וכו', ויש מאמר שכולל כולם וכו' כנ"ל. גם מ"ש לקמן
[ו] בענין השגחה שייך ג"כ לזה על אגדה הנ"ל מאי טעמא

תרנגולא מידלי עינא. ולא זכינו לשמוע ביאור כל זה [ז]:

יג [ח] 'פשהולקין' על האדם נמצא שרודפין אותו והוא
בורח בכל פעם להשיי וכל מה שהולקין עליו יותר מקרבין
אותו 'אלהשי' כי השיי 'בכלל מקו' בבחי' (תלים קלמ) **אם אפק**
שמים שם אתה ואציעה שאול הנך, נמצא שבכל מקום בורח
להשיי. וזה בחי' [ט] ופרעה הקריב שהקריב את ישראל
לאביהם שבשמים (מ"ר בשלח פ' כא [י]) שעי' רדיפתו אותם
נתקרבו יותר להשיי כנ"ל:

יד [יא] רבים לזחמים לי מרום [יב], היינו שיש לו שונאים
למעלה במרום וכשארז"ל (ע' סנהדרין מד: ובדף קג[ו]) כשם
שיש צרים מלמטה כך יש צרים מלמעלה.

טו [יג] אלו המתפארין עצמן בשקר בגדולות ונפלאות
וכאלו אין שום דבר נמוע מהם והכל בידם, ויש מהם שהם
מנהיגי הדור [יד]. הנה עיקר כחם ויניקתם הוא רק מהצדיקים
הגדולים. כי יש צדיקים אמתיים גדולים במעלה ויש להם פה
קדוש ודרכם לדבר גדולות ונפלאות [טז]. והם באמת יכולים
לעבוד ה' בכל דבר שבעולם באכילה ושתיה ושאר דברים [יז]

וכמוכא בכוונות [יח] שלפעמים ממתקין דינים ע"י אכילה
ושתיה. ויש צדיקים אמתיים שיכולין לעשות פדיון ע"י אכילתם
[יט] וכיוצא ומהמת התפארות של אלו הצדיקים הגדולים
שיוצא מפיהם הקדוש, מזה בא שנמצאים צבועים שקרנים
שמתדמים עצמן כקוף ומתפארין עצמן ג"כ ממש באלו
הלשונות של התפארות שיוצא מפה קדוש של הצדיק האמת.

וכעין שמצינו בנביאים שירמיה היה מתנבא בשוק העליון,
הנני שובר את קשת עילם וכו' (ירמיה מט) והנניה בן עוזר
נביא שקר [כ] היה מתנבא בלשון זה ממש להיפך [כא], כמו כן
מתנהג עכשיו כנ"ל. אבל עיקר יניקתם רק מצדיקים כאלו
שהולכים בגדולות ונפלאות כנ"ל. כי מצדיקים פשוטים עובדי
ה' בפשימות בתורה ותפלה ומעשים טובים, אין להם שום כח.

מוהר"ן תנינא

מאחר שהצדיקים בעצמן אינם מדברים גדולות ומתנהגים
בפשימות בעבודה תמה. ע"כ אין להשקר והגדלות שלהם
אחיזה בהם כ"כ ואע"פ שגם בזה אפשר קצת שימצאו שקרנים
צבועים בדרך זה, כמו שנמצא שיש אנשים שיושבים מעוטפים
במלית ותפילין כל היום והם צבועים [א]. עכ"ז אין להם כח
להטעו העולם כ"כ כמו אלו המתפארין בגדולות כנ"ל. כי דע
שהצדיק האמת הנ"ל מקבל דיבור פיו הקדוש מבעלי צדקה.

וזה בחי' (תהלים קיט) **נדבות פי רצה נא ה'** שהצדיק מקבל
דיבור פיו מנדיבו לב דהיינו בעלי צדקה. וצדקה היא בחי' מים
בבחי' (שם קיד) **החופכי הצור אגם מים**. הצור זה בחי' צור
לבבי (תהלים עג) **כי יש לב אבן [ב] דהיינו אבירי לב הרחוקים**
מצדקה [ג]. וזהו **החופכי הצור אגם מים** דהיינו שנתהפך ללב

רך, בחי' **שפכי כמים לבך נוכח פני ה'** (איכה ב) היינו לב רך
להתנדב לצדקה ובשכיל זה נקרא צדקה מים, כ"ש (עמוס ה)
וצדקה כנחל איתן וזה בחי' **שלה לחמך על פני המים** הנאמר
בצדקה (קהלת יא). ועי' הצדקה נעשה פה קדוש של הצדיק
כנ"ל. וזה בחי' [ד] **בפיך זו צדקה (רה"ו ו ע"א)** שעי' צדקה
נעשה הפה של הצדיק כנ"ל. והצדיק הוא בחי' **כבור שורו הדר**
לו (דברים לג) וכבור נוטל **פי שנים [ה]**, היינו שדיבור פיו
הקדוש יש לו שני משמעות ומוזה בא שיש כח ויניקה להצבועים
הנ"ל לינק מהם להפוך דבריהם אל השקר שלהם [ז], מאחר
שהדיבור הקדוש בעצמו יש לו שני משמעות בבחי' פי שנים
כנ"ל:

אבל באמת הוא טובה להצדיק האמת מה שנמצאים אלו
השקרנים המתדמים אליהם. כי יש רשעים שנותנין צדקה
לצדיקים, ועי' הצדקה נעשה בחי' **יבך** היינו יהוד ברכה
קדושה [ז]. וכל ג' בחי' אלו נאמרו במים שהוא בחי' צדקה
כנ"ל. יהוד כמ"ש (בראשית א) **יקו המים מתחת השמים אל**
מקום אחד. ברכה, כמ"ש (שם) **ישרצו המים שרין נפש חיה**
וכו'. קדושה, כמ"ש (במדבר ה) **מים קדושים**. ומהמת זה
נמצאים בעלי צדקה שהם נואפים, כי הם יונקים מבחי' ה**יבך**
הנ"ל ובחי' ה**יבך** בקדושה הוא בחי' וזוגין דקדושה ואצלם
נתקלקל זאת היניקה ונעשה אצלם נואף ר"ל. וע"כ הצדקה
שלהם היא רעה אצל הצדיק, כי הצדיק מקבל דיבור פיו הקדוש
מן הצדקה, וכשנתקלקל אצלם כנ"ל גורם פגם לדיבור פיו של
הצדיק שמקבל משם כנ"ל וע"כ הוא טובה מה שנמצאים
השקרנים הנ"ל שאזי אלו הרשעים הנותנים צדקה פונין אליהם
ונותנין להם. וכמאמר ירמיה הנביא [ח] **הכשילים בעניים**
שאינם מהוגנים כמו שדרז"ל (ב"ק מז ע"ב) ואזי ניצול הצדיק
האמת מפגם הצדקה שלהם כנ"ל. אבל עיקר כח יניקת
השקרנים הנ"ל הוא רק מאלו הצדיקים הגדולים ההולכים
בגדולות כנ"ל. אבל מאלו העוסקים בתורה תמיד ומתנהגים
בפשימות אין להם יניקה וכן כנ"ל:

א לשה"כ תהלים קלא א' כדלקמן. עיין חיי מוהר"ן
חלק גדולת נוראות השגתו מסיון רמא עד רצ.
ב עיין לעיל תורה נג אות ב'
ג עיין פרי עץ חיים יום הכפור פ"ג, ובשער
המצוות אמצע פרשת עקב ור"ה גם תכוין בענין
השניים הפתויים, ובחי' מוהר"ן סימן רמג. ועיין
לעיל תורה סב שעי' אכילה בקדושה וזכים יהוד
קב"ה ושכינתיה פב"פ.
ד עיין תורה ז' תנינא ע"י האכילה וזכה להארת
הרצון, ועיין לק"ה פדיון הכבוד ה' אות ד' ואתו ו'
שעיקר הפדיון הוא כשנותן לצדיק כזה שבאכילתו
מאיר הרצון שע"ז המתקת כל הדינים.
ה ירמיהו כח
ו ע"ש מהרש"פ. [א]
ז עיין זכריה יג ד' ופרש"י שם, (כנראה משם
הביטוי מתעטף בשלית שאינה שלו כנון בשו"ת
מהר"ב"ח סימן לא)

ט תורה זו אחת משמונה התורות שאמר רבינו בסוף
שנת תקסח בחורתו מלבוב (לעמבערג)
י מנוקד בתקפא
יא גם בתרלד- אותו להשיי, ומתלוז - אותו יותר
להשיי
יב בתקפא- בכלמקו' (תיבה אחת)
יג שמות יד
יד פסקא ה'
טו תורה זו אחת משמונה התורות שאמר רבינו בסוף
שנת תקסח בחורתו מלבוב (לעמבערג)
יז תהלים נו
יח עיין לעיל תורה לט
יט תורה זו אחת משמונה התורות שאמר רבינו בסוף
שנת תקסח בחורתו מלבוב (לעמבערג)
כ עיין לק"ה ערלה ב' ד' מש"כ שם בשם מוהר

יז יחזקאל לו כו
יח * ישעיה מו יב
יט כמבואר בראש השנה ו. ובתוס' שם ש"בפ"ך
הכתוב בדברים (ככ כד), לרבות צדקה כנדר דכתיב
בישעיהו (מה כג) "יצא מפי צדקה". ועיין לעיל סוף
תורה יג, ותורה כט סוף אות ט', ותורה רכח.
ל בתקפא (רה"ו ע"ב) ובתשכ"ט תוקן
לא דברים כא יז
לב עיין פרש"י ירמיהו כח א' שדברי ירמיהו הטעו
את חנניה בן עוזר.
לד פרי עץ חיים שער התפלה פ"ז ושער הברכות
פ"ח. של"ה הקדוש שער האותיות אות ק' קדושת
היווג (במהדרת תשלה ירושלים ח"א דף עג. ד"ה
וכשכא החתן) ועיין קהלת יעקב ערך יבק.
לז ירמיהו יח כג בפתוק כתוב יהיו מוכשלים לפניך
וכו' וחז"ל דרשו הכשלים בעניים וכו'

מאמר רבים לוחמים לי מרום

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה

נאמר בסוף שנת תקסח בחזרתו מלבוב (לעמבערג). כנראה בחודש חמוז

פתיחה

אחרי שלמדנו בתורה יג שהחולק ורודף מקרב את האדם להקב"ה, כי גורם לו לברוח לה, ומבואר שם במדרש שהקב"ה שולח רודף וחולק לאדם לעורר אותו לתשובה. כאן יבאר רבנו כעין זה שכשיש לאדם רודף למטה סימן שגם למעלה יש עליו קטרוג, ומבאר רבנו שזה רמוז בפסוק בתהלים נו בדברי דוד המלך להקב"ה "שאפו שוררי כל היום" הכוונה לחולקים עלי למטה הטעם ששלחת אותם לחלוק עלי "כי רבים לוחמים לי מרום" דהיינו ממה שיש לו שונאים למטה אני לומד שיש לו שונאים למעלה, על כן הכל תלוי בי, וע"י תשובה יתבטל הקטרוג עלי מהשונאים של מעלה ויסתלקו ממילא השונאים של מטה.

תורה זו והקודמת מדברות מעניין מי שיש לו רודפים ואולי רמוז על עצמו שע"כ נפטרו בנו ואשתו ע"י רודפיו של מעלה והיה הזקן רודפו וכו' למטה.

שיחות השייך לתורה זו

סימנים: י', י"א, י"ב, י"ג, י"ד, ט"ו, ט"ז, י"ז, נאמר בסוף שנת תקס"ח בחזרתו מלבוב: (חיי מוהר"ן, סימן נ"ט). ועיין ימי מוהר"ן ח"א כט שאז נגמרה הדפסת ליקוטי מוהר"ן חלק א' ואמר אז למוהר"ן על תורה יב שהיא תחילת ספרו השני שצריך להיות יותר יפה מהראשון.

בלק"ה כתב מוהר"ן – מסימן י' עד סימן י"ז שמוכר שם, שאצלו זכרונו לברכה היה תורה אחת, ולא זכינו לקבל רק פסקי פסקי. וצריכין לבאר קצת לחבר התורות שנדפסו בליקוטי מוהר"ן תנינא, סמכים זה לזה, ועי"ש/י שמבאר קצת (שיח שרפי קודש ח"א אות נו).

הקדמה

מאמר קצר זה, כג תיבות בלבד, הוא ביאור פסוק בתהלים "רבים לוחמים לי מרום". ומוהר"ן כנראה בהוראת רבנו הדפיס אותו בספרו כתורה בפני עצמה. משמע שהתייחס אליה ככל תורה בליקוטי מוהר"ן שיש בה הוראה למעשה עם איזה חידוש של רבנו.

א' זשכט ירושלים ושוב בכ"ו כח טבת תשפ"א ירושלים

ב' בימי מוהר"ן ח"א כז מבואר שבפרשת בלק נודע למוהר"ן שהיה במואהלוב שרבנו חזר מלעבערג לביתו בברסלב. ושם אות כח שמיד נסע והיה אצלו בשבת בלק. ושוב נסע למואהלוב ואחרי תשעה באב חזר לביתו בנעמירוב סמוך לברסלב. ואז שמע כמה תורות וכתב אותן.

ושם אות כט – והנה עתה שחזרתי לנעמירוב זכיתי שיהייתי כמה פעמים אצל רבנו זכרונו לברכה קדם ראש השנה ובפעם חלישותו אף על פי כן גלה לפנינו תורות נפלאות המחזיין נפשות הרבה עד אין סוף ואין תכלית:

סמוך לראש השנה נגמר באוסטריה הדפסת ספרו הקדוש ליקוטי מוהר"ן והביא האיש הנ"ל פלם לפה ראו עינינו ושמוחו לבנו והאירו פני תבל ונתחלקו בינינו ובין אנשי שלומנו ובכל העולם:

אחר שבא מלמברג נסע על פי רב לטיל מחמת עצם חלישותו ובנסיעות אלו לטיול שמענו כמה תורות נפלאות ונוראות ופעם אחת נסעתי עמו ודבר עמי מענין הספר שלו שנדפס בסמוך ושבח אותו מאד ואמר מאחר שכבר נדפס צריכין ללמד אותו מאד עד שיהיה שגור בעל פה וכו' כמבאר במקום אחר (חיי מוהר"ן ש"מ"ו) ואחר כך ענה ואמר צריכין לחבר עוד ספר אחד שיהיה נאה ויפה עוד יותר מהראשון ואחר כך בהיותי עמו בשדה וכבר בקש לעלות על העגלה לישב עליה לחזר לביתו, נתגלגל מתוך שיחתו הקדושה שגלה לפני התורה הנוראה על פסוק ואיה השה לעולה (ימי מוהר"ן ח"א אות כט

תנינא י"ב), והיא עמקה מאד מאד ומחיה נפשות מעמקי שאל תחתיות מאד לחיותם לחיי עולם וכו', כמבאר למען שם בספרו הקדוש ובדברינו מה שזכרנו השם יתברך לחדש ולבאר בדברי התורה הזאת עין שם:

ואחר כך בשחזרתי עמו לביתו ענה ואמר לי זה יהיה לך על הספר השני הינו מה שאמר תחלה שצריכין עוד לחבר ספר שני וכו' פנ"ל עתה העיר אנוני שיש לי התחלה על זה הספר השני וכו' חזק אותי ביותר לעסק בנריות והתאמצות לכתב כל חידושי הקדושים וכן היה עד שזכיתי לחבר מחידושי ספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן תנינא כי מיום שבא מלמברג הכרתי להתיגע בכמה יגיעות לכתב בעצמי כל חידושי כי מקדם שהיה בלמברג היו כמה חידושים שכתבם בעצמו וגם כל התורות כתבתים לפני פנ"ל אבל אחר שבא מלמברג לא כתב בעצמו דבר ולא כתבת לפני כלל, רק היה לי כמה יגיעות קדם שכתבתי תורותיו שלא בפניו

ל"ק"ה ראש השנה הלק"ו, אות ז' עיין שם אות ח' שמוהר"ן מבאר קצת את קשר שמונה התורות האלה.

וצ"ע אולי כוונתו למה שבאר כשני חודשים אח"כ בראש השנה שנת תקס"ט בתורה א' תנינא עניין קנאת המלאכים שהם בחי' "רבים לוחמים לי מרום" עי"ש. דהיינו כמו שמבואר בסוף תורה יא כתב שהמבואר בה מבואר היטב בתורה א' תנינא, אולי כך גם תורה שלנו יד הכוונה בה למבואר באריכות יותר בתורה א' תנינא עניין קנאת המלאכים בבני אדם. (ועפ"י הכלל השמיני ביג' מדות של רבי ישמעאל פל דבר שיהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמוד. לא ללמוד על עצמו יצא. אלא ללמוד על הכלל פלו יצא/ד)

מאידך עיין בכללי הלימוד של רבי אברהם בן נחמן שלא ללמוד מתורה לתורה, וכיון שזו תורה בפני עצמה נמצא לכאורה שגם כאן שייך הכלל הזה וצ"ע. ואולי על כן אין ללמוד כאן מתורה א' תנינא כי דווקא בתורה יא כיון שמוהר"ן כתב מפורש שיש ללמוד משם אבל כאן לא כתב וממילא אין ללמוד מתורה לתורה אלא כללים אבל לא פירוש.

לכן כנראה עיקר כוונת רבינו לבאר את הפסוק עפ"י מאמר חז"ל בסנהדרין כפי שציין מוהר"ן לשני מקומות בגמ' ולמצא את חידוש של רבנו בביאור המאמר הזה.

החז"ל בלשון שהביא רבנו הוא ציון עובדא "כשם שיש צרים למטה כך יש צרים למעלה". וצ"ע שלא פירש מי גורם למי, העליונים גורמים לתחתונים, או להפך שהתחתונים גורמים לעליונים. כי מסתבר שאחד גורם לשני דאי לאו הכי כיצד נודמן תמיד שיש גם למעלה וגם למטה.

גם צ"ע שלא ביאר מה התיקון.

ועיין בגמרא הראשונה שציין מוהר"ן בסנהדרין דף מד: הגמ' שם מבואר פסוק באיוב (לו יט/י) "היערוך שועה לא בצר וגו', פסוק זה הוא דברי אליהוא לאיוב, והגמ' פרשת את הפסוק לא כהמפרשים/ו על ספר איוב, אלא ששאל אותו האם התפללת שלא תבוא לך צרה קודם שהיא באה. ונחלקו בזה ג' – רבי אלעזר מבאר את הפסוק דלעולם צריך להקדים תפלה לצרה ומביא ראיה מאברהם אבינו שהתפלל להמתיק את הקטרוג שיהיה על חטא עכן שלא יגרום שיפסידו במלחמת העי שהיתה בזמן יהושע. וריש לקיש מבאר שהצרה היא בגלל קטרוג של מעלה ולכן צריך להקדים תפלה כדי לבטל את הקטרוג של מעלה. ורבי יוחנן מבאר שצריך להקדים תפלה לצרה כדי שייסעוהו מלאכי השרת לבקש רחמים ושלא יהיו לו מקטרגים למעלה.

ונראה שר"א ור"ל אמרו דבר אחד שצריך תפלה לבטל קטרוג של מעלה, אלא שר"א אומר שהחטא גרם לקטרוג, ור"ל אומר בכלליות שתמיד צריך להתפלל שלא תבוא צרה, ור"י הוסיף שצריך להתפלל שגם המלאכים יתפללו/ו עליו, כי לבדו לא יוכל לבטל הקטרוג. (עיין שם מהרש"א)

עכ"פ לפי הגמרא הזו משמע שהצרה של מטה היא מקטרוג של מעלה, לכן צריך תפלה לבטל את הקטרוג. ולפי גמרא זו אפשר לומר בדברי ר"ל ור"י שמדובר גם בקטרוג הנובע מקנאת המלאכים ולא רק קטרוג בגלל חטא.

לעומת זה עיין בסנהדרין קג: שם הגמ' דורשת פסוק אחר באיוב, "ימנע מרשעים אורם" ומבאר ביאור הפסוק "כיון שנעשה אדם רש מלמטה נעשה רש מלמעלה". לכאורה לשון זה יותר דומה ללשון רבנו "כשם שיש צרים מלמטה כך יש צרים מלמעלה" וביאור הגמרא שם כיון שנעשה רש/ו וחסר חברים למטה נעשה עליו גם קטרוג למעלה. ומשמע שהחטא שאינו נוח לבריות, למטה גורם לקטרוג למעלה.

^ד אע"פ שיש עוד מקומות שמוהר"ן כותב שהעניין שם מבואר יותר בתורה אחרת (כגון בתורה סב לתורה יב ובתורה סו אות ב' ציין לתורה נט, ושם אות ג' ציין לתורה נא. ובתורה עא ציין לתורה סג. ובתורה עג לתורה טו ובתורה עד לתורה טז ובתורה עז ציין לתורה סה אות ג ובתורה צא לתורה א'. והתורה קיב לתורה ט. ובתורה קיד לתורה פח ובתורה קכו לתורה כט ובתורה קכט לתורה קא ובתורה קלה לתורה קכט ולתורה ל', ובתורה קלח לתורה מט ובתורה קנג לתורה כג, ובתורה קנד לתורה טו. ובתורה קנו לתורה כא ובתורה קסג לתורה סב ובתורה קסט לתורה ב' תנינא ולתורה טו ח"א. ובתורה קעח לתורה עח, ובקצא למט, וברה ליט וברז ליב, וברכד לטו אות א, ובתורה רלא ציין לתורה א' תנינא, וברלג לעב, וברלד לסב וברנא לנא, וברס לנט, וברסד ללא ולנד, וברסה לס' תנינא, וברפג לנד וברפג לנו, ובה' תנינא ל' ח"א, ובתורה ז' תנינא לתורה סח תנינא, ובי' תנינא לרפב, וביא תנינא לא' תנינא, וביז תנינא לנו ורעז ח"א, ובל' תנינא לרסב ח"א. ומח תנינא לרפב ח"א ובסו תנינא לסו תנינא, ובסח תנינא לו' תנינא, ובעז תנינא לו' תנינא ובעט תנינא לסא תנינא, ובקז תנינא לתורה עב ח"א. ובקכה תנינא לרפב ח"א) אבל כאן כיון ששמונה תורות מי' עד יז שיצא ללמוד מתורה רפב. ובתורה יז תנינא לומד מתורה נו ותורה רעז.

^ה איוב פרק לו (יט) היערך שועך לא בצר וכל מאמצי כח:

רש"י (יט) היערך שועך לא בצר – וכי באתה לערוך צעקה שלא תבואך שום צרה ושום מאמצי כח לאונסך אם כן במה יגבה את חובו: מצודות דוד (יט) היערך – וכי יהיה שררתך ערוך ומתוקן מבלי תקדים לה צרה וכל אמיץ כח ותוקף יסורים כי הלא אם תתמיד הטובה תבעט במקום מרוב כל ותאבד עדי עד:

מצודות ציון (יט) שועך – מל' שוע ונדיב ושררה. מאמצי – מל' אומץ וחזק:

^י המפרשים חלקם פרשו שועה לשון שועה לשון תפלה, וחלקם פרשו שועה מלשון שוע ונדיב דהיינו אדם חשוב. וגם מי שפרש שועה לשון תפלה לא פרש כמו הגמ' אלא להפך עפרש"י וכי אתה רוצה להתפלל שלא תבוא עליך צרה אם כן במה יתכפר לך.

^י עיין רש"ש שם – גמ' לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמצי א"כ כו'. ועי' פירש"י. ומזה יש ללמד זכות על פזמון דמלאכי רחמים וכו' חלו נא פני אל וכו' ונוסח מכניסי רחמים הכניסו כו' וכיוצא באלו אשר רבים מגממו עליהם. אך י"ל דהכא דוקא ביחיד וכמו דמחלק הש"ס בסוטה (לג) ועי' באחרונים באו"ח ס"ס ק"א:

^ח רש לשון שנוא, כמ"ש במשלי יט ז' כל אחי רש שנאהו. (יד רמ"ה ומהרש"א)

ואע"פ שאפשר לומר שאין חילוק כי תמיד החטא גורם לקטרוג והקטרוג לצרה. אבל לא מדובר כאן בקטרוג הנובע מקנאת המלאכים. וגם לא משמע שהתיקון הוא תפלה אלא תשובה. נמצא בדף מד: הנושא הוא תפלה לפני צרה ולפני חטא שמא אחטא או שמא יהיה עלי קטרוג מסיבה אחרת. ובדף קג: מדבר מאדם שאינו נח לבריות וע"כ גם למעלה אינו אהוב ומקטרגים עליו. רק מחדש שלא רק למטה יש עליו דין אלא גם למעלה.

אבל עיי"ש דף קג: הנ"ל טעם שבפסוק "ימנע מרשעים אורם" כתוב האות ע' מחוץ לשורה ללמד שדווקא רש שהוא רשע עליו נאמר "ימנע מרשעים אורם" ולא על מי שהוא רש ואינו רשע, כגון דוד המלך ונחמיה הנביא שהיו להם הרבה שונאים¹⁹ אע"פ שהיו צדיקים גמורים.

ולפי הנ"ל צ"ע כיצד יתבאר הפסוק "רבים לוחמים לי מרום". שאמר דוד המלך. לכאורה לפי המבואר בסנהדרין מד: שהצרה באה בגלל קטרוג של מעלה, יתבאר הפסוק נפלא "שאפו שוררי כל היום" דהיינו שדוד המלך אומר הטעם שיש לי שונאים למטה "כי רבים לוחמים לי מרום" בגלל קטרוג שיש עלי למעלה.

אלא שצ"ע שבפסוק כתוב "כי רבים וכו'" ואם כנ"ל, מדוע השמיט רבנו את המילה "כי". שלכאורה משמע שרבנו מפרש את הפסוק "רבים לוחמים לי מרום" לא כטעם למה שאמר קודם "שאפו שוררי כל היום". וזהו שנקט רבנו לשון "כשם שיש צרים מלמטה כך יש צרים מלמעלה", דהיינו אע"פ שאינם תלויים זה בזה. רק דע לך שכמו שלמטה יש שונאים בלא שתחטא להם, כך יש למעלה יש שונאים שלא מחמת חטא אלא קנאה. ואולי כריש לקיש שתמיד צריך לחשוש שמא יש עלי קטרוג למעלה או קנאת המלאכים או כיון שהקב"ה מדקדק עם צדיקים כחוט השערה, ולהקדים תפלה לצרה.

אבל א"כ מדוע ציין מוהר"ן גם לדף קג: שם בגמ' הרשים של מעלה הם בגלל הרשים שלמטה. ולגבי צדיקים כדוד המלך לא נאמרה דרשה זו כלל. א"כ מה שייכות הגמ' שם לתורה זו.

ואולי רומז בזה רבנו שהתהלים אמר דוד לכל ישראל, לכן אע"פ שלגביו לא שייך "ימנע מרשעים אורם" אבל לנו כשאנו אומרים "רבים לוחמים לי מרום" צריכים להתעורר שכנראה הטעם לזה הוא שאני רשע למטה דהיינו איני נח לבריות כראוי.

ועיין בפרק שם תהלים נו ללמוד ביאור הפסוק הזה "רבים לוחמים לי מרום" כדבר הלמד מעניינו. עיי"ש פרש"י שדוד אמר פרק זה כשהיה בגלות אצל אביש מלך פלישתים ואחיו של גלית רצו להרגו, ובקשו מאביש רשות והיו מצפים לבלעו, וגם שאר פלישתים רצו להרגו על שהרג בהם בימי שאול. ועל זה היה דוד פונה להקב"ה שנקרא מרום ומספר לו צרותיו "שאפו שוררי" לשון הסתכלות כמו אשורנו, דהיינו שהם מסתכלים בי ברצון לבלוע אותי כנ"ל וראה בעניי כי הם "רבים לוחמים לי" נגדי. כך פרשו רש"י ומצודות שם.

נמצא שרבנו מחדש ביאור בפסוק שלא ככל המפרשים שפרשו שמרום הוא הקב"ה אליו פונה דוד, אלא מרום הוא המקום שבו יש לי שונאים הלוחמים בי, נוסף לאלה שיש לי למטה דהיינו הפלישתים.

וכנראה כנ"ל שהתכוון בזה לאו דווקא על עצמו אלא כחלק מכלל ישראל, ללמד שכשיש לנו שונאים למטה סימן שיש לנו גם שונאים למעלה, וצריך להרבות בתשובה ותפלה להנצל מהם.

ועדיין צ"ע מדוע רבנו לא תולה את השונאים של מטה בשונאים של מעלה, כדמשמע בפסוק שכתוב "כי רבים לוחמים לי מרום", דהיינו מדוע השמיט את המילה כי. ואולי לא בא לשלול זאת אלא לרבות שגם להפך כמבואר בהפסוק "ימנע מרשעים אורם" שהחטא למטה גורם ללוחמים בו למעלה. ואולי גם לרבות את המבואר בתורה א' תנינא קנאת המלאכים על כל אחד מישראל²⁰. שאינה בגלל בחטא, ולפי"ז דוד המלך מתאונן לא די לי בשונאים אותי למטה עוד יש לי שונאים למעלה. וצ"ע.

¹⁹ עיין מדרש שמואל פרשה כו - עשרה אויבים היו לו לדוד. חמשה בישראל, וחמשה באומות העולם. חמשה בישראל, דואג ואחיתופל ושאל ושמעיה בן גרא ושבע בן בכרי. חמשה באומות העולם, גלית ושלשת אחיו ושובך.

ועיין מדרש תהלים - מזמור מא - אויבי יאמרו רע לי. וכי אויבים היו לו לדוד, והכתיב, (שמואל-א-יח, טז) וכל ישראל ויהודה אוהבים את דוד. ואומר, (שמואל-ב-ח, טז) ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו. אלא מי הם אויביו, אותם שרוצים לעשוק ולחמוס ולא היה מניחן, לכך הן אויביו:

' תורה א' תנינא - [א] פי איש הישראלי נבא, שיהיה לו ממשלה על המלאכים (א), וזה התכלית והסוף של ישראל, כמו שאמר רבותינו, זכרונם לברכה (ירושלמי שבת פרק ב'): 'עתידין צדיקים, שיהיה מחצתן לפני מלאכי השרת, שנאמר: "פעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל", שהמלאכים יצטרכו לשאל מישאל, בשירצו לידע מה פעל אל. וצריך כל אחד לראות, שיבוא לזה התכלית, שיהיה לו ממשלה על מלאכים, אך צריך לשמר עצמו מאד ולראות, שיהיה לו כח לעמוד בממשלה זו, שלא יקנאו בו מלאכי השרת ויפילו אותו, חס ושלום (ב), כי המלאכים מתקנאים מאד באדם כזה, שיש לו ממשלה עליהם, כמו שמצינו שאמר רבותינו, זכרונם לברכה (חגיגה טו): על כמה גדולים, שבקשו מלאכי השרת לדחפו:

ועיין שם פ"ח אות ב' כשמפילין אותו זה לתאוה הידועה. ועיין חיי מוהר"ן סימן תרד כל עוד יש אצלו חילוק בין איש לאשה יש לו לפחד ממלאך.

עד כאן הקדמה

*

תורה יד [יא]

רבים לוחמים לי מרום [יז]^א,

המצודות דוד פירש שדוד המלך אומר להקב"ה הנקרא מרום, שרבים נלחמים בו דהיינו שאול והפלישתים. והמלבי"ם פרש שדוד המלך אומר רבים לוחמים בי כי סוברים שממרום דהיינו הקב"ה מסכים עמהם לרדפני. והאבן עזרא פירש שדוד המלך אומר שהמלאכים שבמרום נלחמים עבורו.

ורבנו מבאר שמרום אין הכוונה להקב"ה, אלא למקטרגים למעלה במרום היינו שדוד המלך אומר **שיש לו שונאים למעלה במרום, וכשארז"ל {ע' סנהדרין מד:} וברך קג/טו** [יז] **כשם שיש צרים מלמטה כך יש צרים מלמעלה**. דהיינו שלומד את הפסוק הנ"ל כשם ששאפו שוררי כל היום למטה כך רבים לוחמים נגדי למעלה במרום.

עיינן לעיל תורה לט (לק"מ קמא) שם מביא רבנו מאמר הגמ' סנהדרין קג: הנ"ל ללמוד מהצרים שיש לו למטה שיש לו צרים למעלה, שהם מקטרגים על חטאו למטה^{יז}. אבל כאן כיון שהשמיט רבנו את המילה "כי" מהפסוק שציטט, לכאורה לא תולה את השונאים שלמטה בלוחמים של מעלה.

ועיינן גם הקדמת הוזהר דף ה. (עם ביאור מתוק מדבש) אמר רבי אלעזר, מהו ובצל ידי כסיתין, אמר ליה, בשעתא דאתמסר אורייתא למשה, אתו כמה רבוא דמלאכי עלאין לאוקרא ליה בשלהובא דפומהון (באו רבות של מלאכי מעלה לשורפו בשהבת פיהם, מחמת קנאתם על קבלת התורה), עד דחפא עליה קב"ה, והשתא דהאי מלה סלקא ואתעטרא וקיימא קמי קב"ה, (גם עתה כשעולה חידוש תורה ומתעטר ועומד לפי הקב"ה) איהו חפי על ההיא מלה, (הקב"ה מכסה על החידוש ההוא) וכסי על ההוא בר נש דלא ישתמודע לגביהו אלא קב"ה, (ומכסה על זה האדם שלא יכירו בו המלאכים אלא הקב"ה) ולא יקנאון לגביה, (לפי שרואים גודל אור התורה שעולה, והקב"ה מכסה עליו בעוד שהחידוש עולה כדי שלא יקטרגו עליו לומר שאינו ראוי לזה המעלה מחמת מעשיו הרעים, ולא יבלבלו את השמחה) עד דאתעביד מזהיא מלה שמים חדשים וארץ חדשה, הה"ד ובצל ידי כסיתין לנטוע שמים וליסוד ארץ.

^א תורה זו אחת משמונה התורות שאמר רבינו בסוף שנת תקסח בחזרתו מלבוב (לעמבערג)

^ב * תהלים נו

^י **תהילים פרק נו (א) למנצח על יונת אלם רחקים לךוד מכתם פאחזו אותו פלשתים בנת: (ב) חנני אלהים כי שאפני אנוש כל היום לחם ילחצני: (ג) שאפו שוררי כל היום כי רבים לחמים לי מרום:**

מצודות דוד (ג) שאפו שוררי - המסתכלים בי לרעה חושקים לבלעני. מרום - ר"ל אתה ה' היושב בשמי מרום ראה כי רבים לוחמים עמי והם שאול ופלשתים:

מלבי"ם (ג) שאפו שוררי כל היום - הם שואפים ומצפים לאמר, כי רבים לוחמים לי ממרום - הם חושבים שמן השמים מסכימים להרגני ושמשם לוחמים לי, וזה שקר, כי רק אנוש שאפני לא ממרום, כי בהפך.

אבן עזרא (ג) שאפו - הטעם כמו מלעיג למה שאפו צוררי כל היום ויש לי מלאכים רבים במרום נלחמים בעבורי כי מלת מלחמה ואחריה למד היא לעזר, כי הטעם בעבורו הוא כמו הנלחם לכם רק עם מלת עם לגנאי:

^י **סנהדרין מד: - (ואיוב לו-יט) "היערוך שועך לא בצר", א"ר אלעזר לעולם יקדים אדם תפלה לצרה שאילמלא (לא) הקדים אברהם תפלה לצרה בין בית אל ובין העי לא נשתייר מרשעי ישראל שריד ופליט. ריש לקיש אמר המאמץ עצמו בתפלה מלמטה אין לו צרים מלמעלה. ר' יוחנן אמר לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמצין את כחו ואל יהו לו צרים מלמעלה:**

פרש"י - היערוך. שועך לא בצר. כך היו אומרים חבריו לאיוב כלום הקדמת שועך לא בצר עד לא באה הצרה אם היית עושה כן היו הכל מאמצים את כחך: כל המאמץ עצמו בתפלה מלמטה אין צרים. יכולים להסטינו מלמעלה: לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמצים את כחו. שיסייעוהו מלאכי השרת לבקש רחמים ושלא יהו לו מסטינים מלמעלה והכי משמע היערוך שועך אם באתה לערוך שועך כזאת תערכהו לא בצר שלא יהו לך צרים ושהכל יהו במאמצי כחך:

^י **סנהדרין קג: - אמר ר"ש בן לקיש מאי דכתיב (איוב לח-טו) "וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר" מפני מה עי"ן של רשעים תלויה כיון שנעשה אדם רש מלמטה נעשה רש מלמעלה ולא נכתביה כלל ר' יוחנן ור"א חד אמר מפני כבודו של דוד וחד אמר משום כבודו של נחמיה בן חכליה.**

פרש"י - ע' שברשעים תלויה. שאינה כתובה בשיטת אותיות התיבה אלא תלויה היא למעלה ונראה ככתוב רשים: כיון שנעשה אדם רש מלמטה. שיש לו שונאין ואין רוח הבריות נוחה הימנו: נעשה רש מלמעלה. בידוע ששונאין אותו מלמעלה להכי כתוב רשים שני מיני רשות: ולא נכתביה. לעי"ן כלל: משום כבודו של דוד. שאין הדבר נוהג בצדיקים ודוד היו לו שונאים הרבה: ונחמיה בן חכליה. שהיו לו שונאים הרבה מנכרים שמבקשין להרגו על שהיה בונה בית המקדש כדכתיב בעזרא (נחמיה ד) ואחת מחוקת השלח וגו' ל"א היו לו קנאים מישאל דכתיב (שם ז) רבים ביהודה בעלי שבועה לו כי הוא חתן לשכניה בן ארח שהיו מבזין אותו. בקדושין (דף ע). מפרש להאי קרא ולהכי איכתבא לומר שברשעים אמרינן ולא בצדיקים:

^י עיין לעיל תורה לט

^י **עיין לעיל תורה לט שמי שיש לו תאוות אכילה גורם שיבזו אותו למטה וידע שזה כיון שיש לו שונאים למעלה שמקטרגים עליו.**

ועיינן לקמן תורה פב תנינא כי תצא למחמה דהיינו כשלא הולך לא כסדר ומרגיש כאילו נלחמים איתו מלמעלה ידע שזה בגלל שיש לו גאוה למטה.

ועיין תורה א' תנינא שיש קנאת המלאכים באדם וביותר כשזוכה לאיזה מדרגה ושם העצה נגדם היא לאחוז בכסא הכבוד דהיינו בשרשי נשמות ישראל ע"י התקשרות למפורסמי הדור הצדיקים האמיתיים עי"ש האריכות בזה. וצ"ע נראה שכל התורות שאמר רבנו סמוך לראש השנה כלל אותם בתורה א' תנינא שאמר בראש השנה, וצ"ע. עיין לעיל סוף תורה יא תנינא שכתב שם שעניין תפילה בשדה מבואר בה מבואר היטב בתורה א' תנינא, ואולי כלל בה את כל המאמרים שאמר מאז שחזר מלעמבערג בסוף קיץ שנת תקס"ח עד ראש השנה תקסט. ועיין גם תורה מב תנינא שגם היא נאמרה סמוך לר"ה תקסט אני ה' רפאך וגם זה נראה שרמוז בתורה א' תנינא שמאריך בעניין הרפואות עי"ש.

עד כאן ביאור חברותא לתורה יד תנינא

